

וְאֵלֶיךָ יִתְבָּרַךְ אֱלֹהִים וְיִתְפָּרַח כָּל־
מְלֹאת־כָּל־דָּבָר וְאֵלֶיךָ יִתְבָּרַךְ אֱלֹהִים

הסתירם בטרם יair הבוקר".

ל די להבין מה קשה הייתה מי
חט של פועל הטעלה ב
יש לזכור כי מטולה היה אי
באזרע ערבו. עמק החולה עוד
נוגאל, הוא היה מאוכלט שבטי ו
אים. מצודות אוכישקין עוד לא
הפלו בחלום. בין מטולה לא
השחר הייתה רק נקודה עברית
— רפובלשי

„קשה מאי היה“ — מספר אפרים אבידן — „להסיע איליגליום באוטובוס של שרות הגבול“, כי מספר אחד נסעים הרגיל לא עלה בדרך כלל על 8–10. אם הייתה קבוצת מעפילים בת 5 אנשים, כבר היה הדבר נולט. לבן היה הכלח לנוקוט בכל מקרה כי החולות עורמה. אני זכר, באחד מערבי הקיץ של 1932 הודיע לי יוסף חקלאי, כי יש קבוצת מעפילים בח 12 איש, שיש להסיעם לאחד היישובים הערביים. האנשים המתינו לי מתחת להר של מטולה. הסעתי אותם לכפר גלעד ובקשתי לשאים שם, אך אנשי המשק סייבו. אנו לא מתעניינים עם סתם בלתי ליגליים, אלא עסקים עם מארגנים — קר הודיעו לנו מפושות. בכפר הערבי החלנו, האפטי עותי משמר של גאים, שפתח בחיפה. לשאלת הסמל, מי הם האנשים, עניתי: אני לא חייב לדעת מי עולה לאוטובוס, יהודי, נוצרי, או מוסלמי. מי שknow כרטיס אני אומר תפראל! „התשובה לא הגייחת את דעתו של סמל הגאים והוא ציווה עלי לנסוע עמו לתחנת המשטרת, בהגייע לאוצר התהנה בחאלסת“. ראייתי את הקצין קאמל איראני מציז מחלון הקומה השנייה, בידו מבורת גילוח ופניו לבנים מקצה הסבון. מה העניין, אפרים? — שאל הקצין. עניתי: אינני מבין מה הסמל הזה נטפל אליו תמיד, מעכבר עותי ומשבש לי את לוח השעות. הקצין הוזעף, ופנה אל הסמל בגערה. יא סיידי, השיב הסמל, חפסתי אותו מוביל עולים בלתי ליגליים באוטובוס, יא חמאר! — שיסעו הקצין ביבערה — מה אתה עושה זונ' דאס? י לען יילי לאבסאך אל-בדלה, יא-גיאש! (יכולת מי שתלביש את המדים, חמור שכמותך). לאחר שתתי נצל לפניו, אמר הקצין קאמל איראני: סע, אפרים, מעה סלאמה ז...
„היהתי נרגש ושמח והודיעתי לו על שחילץ אותו מצרה, לימים שאלתי אותו: הגד לי, קאמל אפנדי, כיצד מלוד לביך לנוהג עמי כספי שנוהגת הרי. הדבר עלול לעלות לך במחלה דרגות כקצין בעל שלושה כוכבים. שאלתי בזירות אם מוכן הוא לקבל ממני מתנה כלשהי. הוא שיסע אותו ואמר: אל תזכיר בפניהם מתנות. יודע אני היטב כי הנך עוסקת בהברחת בלתי ליגליים, אתה וחביריך, שלא על מנת לקבל פרט. אילו היהתי במקומכם, לא הייתי כוונת נוגה אחד. אני יודע כי הנכם מסיעים לארתיכם היהודים המנודדים על מנת להביאם לפוליטין. רק עצה אחת אמר: הוות זהיר, כי אם תיתפס תשב הרבה שנים בקאלאボש.
„עד היום — מסיים אפרים סיפורו במהורהר — אינני יכול לחש פוט, מה דחף את הקצין קאמל אי-ראני לנוהג כפי שנהג...“

„עד היום — מסיים אפרים את סיפורו במהורהר — אינני יכול לחת פוט, מה דחף את הקצין קאמל אי-
לאמי לאבנאי גומי צויהו“

בוס מלא של 'קרואים' לחתונת עלה
מנת שאסיהם למטולה מאוחר בלילה,
אחר הנשף, אני מעלה את חמישים
המעפליים לאוטובוס ומסיע אותן לי-
צפת כחורים מן החתונה, ואילו ה-
אפרתים עצם יחרז במנויות, ב-
בדלים של זמן, משך יום המחרת".
* * *
בgmtים נודע לחקלאי כי המשטי-
רה עלתה על עקבותיה של קבוי-
צת בלתי-ligeליים המסתתרת במטו-
לה. העניין געשה מסוכן.
"בום המועד, בשעות אחר ה-
צחוריים, באתי עט האוטובוס לצפת
iomilati אותו (מתגדבים) לחתונה.
ביקשתיים לפוצה בשירה קולנית כי-
אשר נגיעה אל מחסום המכס בראש-
פינה. עלי להודות, ש'הבראה' לא
הlayerה ח' טהרה תחולגה בדורותינו. גאנז

הכזיבו. הם שרו בקוגלי-קוגות, ואני
בישראלית לשוטרים כי אנו בנסיבות ל-
חתונת. אחזר מאוחר בלילה אמר-
תני להם, דחילוקם אל תשחחו להש-
אייד תורן ליד המהסוט...

למה לי להאריך? לקרהת הערב
הגברת המשטרת את השמירה ב-
מטולה, השוטרים בלשו והריחו כדי
לגלוות בלתי-ילגויים בקהל שהגיע
לחתונת. שוטר ערבי אחד גילה לי
יוסף חקלאי את מקומות המאוב של
המשטרה והזהיר אותנו מפניהם.
שוטר זה, אחמד מוסה, יליד שבת-
צ'ור לנו במרקם רבים, מבלי לקבל
בל שכר בעבר שרוחו.

חכינו לשעה הנאותה כדי להוציא
את המעלים מחרך המתבן אל ה-
אוטובוס. עוד אנו דרכים לקרהת
שעת האפס. דופק מישחו בדלת.
השעה היהת 11 בלילה. ט' שם?
פתחתי והננה עומד לפניהם שוטר בריטי
שמו בליך, האחדאי לחווילית ה-
בילוש הלילית. בליך לא גילה ידי-
דות רביה ליהודים, אך גם לא היה
שונא. בחור נוח וחייגני. הזמנתי
לשכת העמדתי על השולחן בקבוק
ויסקי. הכרחינו בשתיין טובח. הרמץ
נו כוסיות ושתינו. הזכיר בסקרנות
לדעת מהי מטרת בזאו. לאחר שיחה
על דא והוא גחן אליו ושאל אם
אני אנהג את האוטובוס שיכיע את
אורחיו החתונה בחזרה לצפת. ענית
בוחוב. אמר: לא סוד הוא לך, כי
אנו יודעים על 50 בלתי-ילגויים ה-
מסתירים במטולה. אני מייעץ לך.
לא טובח, בל חטיע אף אחד מהב-

ול פנים הארץ. הקושי היה בבר, שמה משתרעת הכירה את האוכלוסייה ה-
أشكומית הקטנה עד כדי כך, שכל
אדם זור דקי מMESS את העיגנים. כש-
זובר איש זור ברוחב, שאלו: מי ה-
זיש הזה? מהיכן בא? מה עושים
בגטולה? והרי רק "משוגעים" נקל-
נו בימים הללו למושבה הצפונית ת-
ידחת.

ובכן, היה לה למיטולה שירות אוטו-
נוסים בשט "הגבול", שהייבר את
שובי הצפוני אל צפת וטבריה...
אך למה לא ניתן למארכנו אפרים
גבידן, ילייז' מטולת, לספר בעצמו
זאת הסיפור. הנה, זה עתה סיימ את
ählיבת שב, אפרים, ופתח פין.
אנא, אל תחסעו אותו, תנו לו לספר
בשותפה".

וונצ'ן זונען — וזה שז'ן. והוא אחד. בשעה 2 אחר חצות העיר נני ערביילבנוני מוכר ולחשת לאוני: כנסתה לחצרך ארבעים וכמה אגשימים. הודיע וגעלם. מצבי היה מביך. יאשית, לא היה לי כל בטהון שיניישלו ממורייהדרך הלבנוניים לא יילך ויסגיר אותי למשטרה. ידעת כי היטיב כי עוקבים אחרי. והייתי, ב' תור' למסר, אם אתחפש. שניית, כיצד להסתיר קבוצה גדולה כזאת ולהענירה הלה, כאשר הדרכם מטולה גוד דASH-פונה משובשת במשמרות של שוטרים בריטיים וערבים, שփשו צולמים בלית-ליגאלים.

למazon לא הייתה לי דאגה. היו לי נדבנים במטולה, שתמיד עמדו גל המשמר וסיפקו אוכל, לבוש וגם נסף. אולם הדבר הראשון שעלי היה לעשותתו עוד לפני עלות השחר, הוא להסתיר את הקבוצה שהמתינה בחצר. בעזרת אמא ושני אחיו פינגו את המטבח, הכנסנו לתוכו את קבוצת המפעלים וחטפנו את הגישה אליו. בחומרה של האבלות האציג. חומרה נבואה עד הגג. כי שעשוי לבוא להיפosh ימצא מחבץ מלא הצד. עט אור הבוקר גמרנו את המלאה. הלכתי אל יוסף הקלאי החalarmינו חכניים חכנית כיצד להעבירם הלה. לא אמר את הקושי שהיה לך תוציאם מדי לילה מהמחבoa ולהכני סם חזה למקומות לקראת הבוקר. אך ממשך הדבר בטח יטים.

היהתי נגן אוטובוס בשירות. האבול, השירות הראשון לישובי היליל-העליזן. שותפי, צבי אורבני. גאים מטורייבי הטווילים של אגד, גיה מסור אף הוא בכל לבו לעבודת הברחת המפעלים.

מן הוז להזן — גסטע לנטה ר' נפגשתי עם אותו יהודי יקל ר' משה איציך זילבר. ישנו ויטיכטנו עצה בצד להעיר את העולים. ידענו, שאף קיבוץ לא יכולות, בלתי-מאורי-גנים. האהעברה בקבוצות קטנות ב- מוגניות, היתה מסוכנת. גם עקיפת התשלחות בהליך רגל. לא בא באה ב- תשנון מסיבות שונות.

לבסוף עלהה, במחשבתי. הצעה גנועות ומוסכנות מאר. אני עביר, אמרתי, את כל קבוצת המפעלים ב- בתיאחות, באוטובוס ובدرר המלן. פירטתי את חכנית ואמרת: למנ-לנו יש חתונה במטולה בעוד יומיים. יבואו אורחים רבים מן החוץ וכן, במחומה הקטנה שתקים לרجل השמהה בטושבה הנידחת, אפשר יהיה לעשות

**אָ נְשִׁים בַּמְטוֹלָה אֵין דְּרָכֶם לְרַדְתָּה
לְדָרוֹם עַל מַנְחָה לְסִפְרָ סִפְוָר. רַי
צָבוֹגֶר לְשָׁמוֹעַ אֶת הַפְּרַשְׁיוֹת — עַלָּה
אַיִּפוֹא. אֲלֵיהֶם. הֵם דְּבָקִים לְמַקּוֹם
— בְּסַלְעַ, בְּעַז חָאָלוֹן. אֵינָם יָוֹרְדִּים
לְדָרוֹם.**

יחובה הייחיד של המושבה.
בפתח ביתו של אפרים אבידן
השתרגת גפן על הטעכה. את יוסט
זקלאי לא מצאתי, לאכזבתני הרבתה.
עד שאפרים יחלוב את הפרות ו-
שפטות את הטיחם, יסיח לך בינותיהם
דיד פלוני על ההשנים המבויתת hei
נון"...

מארופת, ובעיקר מפולין. הגיעו טריריות רבות הם הוכעו בארץ עלי-די סוכנים לבנון, ובוגמל בירות זיה מקבלים איש בשם "אבי-לבן". בסוכנים היו מקבלים מהמעפילים את דמי ההסתה מראש, עד גבול הארץ-ישראל. מורי-הדרך העربים הי-שכירים, העבירו את השירות עד קרבת מטולה, והודיעו לヨוסף חקלאי, יאו התגייסו בני המושבה ויצאו לקי-יאת הממעפילים, להבריחם את הגבול להעברים הללו, לפנים הארץ. לרובם נקבעו תחבולות ותכסיסים על מנת להרים על השוטרים הבריטיים ואר-ערבים. "עתים יצאנו למארבים מעבר לגבול, בשדות, בזואדיות, בין סלעי נהרים. הציפיה למעפילים ארכה ל-עתים שעות רבות. היוليلות של שלג וכפור, אוليلות חמוץ, שהנחים והקרבים שורצים או בישדות. לא נרתענו ממאסרים, ואמנם היו אחדים מבני מטולה שנחפטו ורוחבשו בbatisות בארץ, או ביבנון".

אף על פי כן, נחשבה הברחת הנולדים בדרך זו ל"קלה", יחסית. טרינגן, היו מקרים שמורי-הדרך הלבנוני ייחסו הביאו את שירות הממעפילים עד קרבת מטולה, ואו הלו לחשין גליה בחתנת המשטרה המנדטורית קיבלו שכר גם כאן. במקרים כאלה נסתבלו העניים. המשטרה הפלשתית אית עיטה על המשמר ואף הועיקה עונתה את משטרת הלבנון על מנת לסכל את הברחת העולים לתחומי ארץ-ישראל. לרוב נשארו העולים תקועים" על הגבול חסרי-ישע. גם לבנון לא ניתן להם לחזור, וכך נבררו לעיתים ימים, עד שביל אפלת האם הוגבבו בנהבי-עלתון אל תוך בולות הארץ.

היו גם מקרים שטורייהדרך ה-
בגונאים לישטו את העוליט, נטלו
את כספם, תכשיטיהם ואפיינו
את לבושים, והשאיורים לנפשם ב-
חוסר-כל בשמתת התרים שליד ה-
גבול. ואנו או שתו נטפים עליידי
המשטרה, או שמי מבוי מטולה הש-
רים לעבודה ונתקל בהם חווים ב-
שדה, אסתירם ומיהר להזעיק לעור-
חים את בני המושבה.

ו- יוסף חקלאי בא לקרהתנו ממורד
הראזוב. שׂוֹרֵךְ כshed, עיניים השועי
ליות הירוקות צוחקות, וככלו אומר
משמעותין. "א שטייקל אלבייט", לחשת,
בשהוא מלווה לעצמו סיגריה, נו,
זהיבן הם עתה? "שאלה יפה", צחק
חקלאי וקרין בעיניו, "הם כבר עפו
פה, כל הטרנספורט..." הרימ את
מקלו העב, העשווי מענף של עץ
אלון, ונופת בו לכיוון דרום...
לעולם לא מאוחר לפרווע חוב. ו-
אני רוצח לפרווע בזה חוב למיטולה.
טבחב קטן, שהגיע אליו באיחור
ニיכר ממושבת'הנbold האפוגנית, העלה
בזכרוני את הפגישה מלפני שלושים
וכמה שנים, עט יוסף חקלאי. "בכל
אירועי שנחת התעללה, רק אותנו ש-
כחן. באילו לא היה לנו חלק ב-
העללה כאילו לא נשאנו מעפליים
על כאפיינו באפלת'הليلת, בין זוקים
ומלעים" — כך כתוב לי, בנימה של
כאב, ידי ותיק ממיטולה.

“רק אנחנו שכחו...”
אנני זכרתי את התקופה ההיא, שז' מטולה ומשמר-הירדן שימשו תחנת מעבר של העפלה היבשתית ב- גליל-העלון, שנים רבות בארט התי חילו הספרינות ה-“מאורגןות” חותרות אל חופיגו. היה זו העפלה “פרטית”, מעיקלה. לא היה “אבא” ל- שירות שחטקו באישון לילה מעבר גבול אל בתיהם ומרתפיהם של הייכרים. זכרתי איכרות ישישות עובי-זות מבית לבית, ואוספות בסלים גדולים ככורות-לחם, חריצי גיבנה, ניצים וחלב, ירקות ופירות. אוספות הלבושים ושמיכות. החשבון הגדל לא הוגש מעולם לפרעון לטובנות יהודית. זו היהת הת广播ות היהודית בעית. מה לא עשו באותו הימים ‘מען אחיט שביגולת?’ זכרתי את אותו צדיק מצפת, ר' יצחק-משה ילבר, שעומס מוסד לא הטיל עליו את המשימה, אך הוא נרתם לה על ידי צור לבג, מתוד אהבת ישראל. הוא היה האב הרחום של המעלים שי-פלו בידי הרשות, מחרוץ בbatis זוהר ובחנות-גבול, נושא עמו סרטיים גדולים של מזון, מספק את מחי-זורתם, דואג לערגיות, משתדל לעניהם במוסדות הממשלה, ואינו מר-זה ערד שעלה בידו להמתיק את ינש ולהעבירם למקום מבטחים. בימים שריעש התופים והחצוצרות אחראית את האזניות, מי יזכיר אנ-אים אלטימיט. שעשו את אשר עשו: צינעה, ומעולם לא המתינו לטפיה כל השכט.

ויסוף הקלאי היה מאגדוזיה של מטולה. לא ברור מה הביא את ה-חולץ התמוגבי הזה מהעליה השלישית לירכתי הצפון, בתקופה שהלאומים לא העפלו כלל לגליל-העלון. הוא דבק לפניו ארבעים שנה במושבת הגבול הקטנה והנידחת והפרק לחלק מגופה. השם “חקלאי” היה הכתובה לכל מע-פיו שהבריח את הגבול הלבנוני או הסורי, בשנות העשרים והשושים, אגודה מטולאית לאחרת היה פראנץ וונדרהדורן, גוי הולנדי ממושפה א-מידה, שבא בשנות העשרים לסיוור בארץ הקודש עם קבוצת סטודנטים, נכלז בחבל-יקטמי של הגליל ה-עלון והשתקע אף הוא בקשר-הנשורים הצפוני והקדיש את חייו לשיפור נוף, הוא שגילה את מפל ה-“תנור”